

cesivnega veznika *licet*: »*Licet* čeprav – se kot prezent veže s konjunktivom prezenta in imperfekta.«

- Medtem ko je časovnim odvisnikom, ki niso po tvorbi nič posebnega (večino sicer tako obširno pojasnjenih pravil se da izpeljati iz pomena veznika) dodeljeno pet strani, relativnim stavkom pripade skope pol strani (in to očitno ne zaradi pomanjkanja prostora, saj je spodnja polovica str. 143, na kateri se obravnavajo, prazna); poglavje ne nameni niti besede relativni zvezi in relativnemu sklopu, čeprav sta to za latinščino zelo značilni in silno pomembni zvezi, ki ju v besedilih srečamo takorekoč na vsakem koraku.

Kot se vidi iz naštetega, je *Latinska slovnica* Petra Völka v slovenski priredbi Neže Vilhelm docela ponesrečen poskus sestaviti kratko slovnico, ki bi imela vse, kar imajo velike. Snov je neuravnoteženo obravnavana in neustrezno razporejena, razlaga niha med malodane ugankarsko zgoščeni

izrazom na eni in nekakšnim klasičnogimnazijskim žargonom na drugi strani, a ne eden ne drugi ne dela slovnice razumljive uporabniku, ki mu je namenjena.

Tudi oblikovna ureditev bi lahko bila (pravzaprav bi morala biti) veliko boljša: grafično (s potemnitvijo) so izpostavljene izjeme in ne pravila, tako da se bralčevo oko med listanjem ne ustavlja pri najvažnejšem, ampak pri postranskih opombah. Kazalo je videti dokaj čudno: pri današnji strojni in programski opremi, ki sta na voljo za namizno založništvo, bi smeli pričakovati najmanj, da bodo številke strani urejene v stolpec in da se bodo poglavja ločila od podpoglavij. Naslovi so v besedilu premalo poudarjeni in se od glavnega besedila razlikujejo samo po krepkem tisku, tako da je zlasti v skladijskem delu včasih zelo težko najti določeno poglavje. Škoda, da je slovnica izšla v taki obliki.

Matjaž Babič

PLATON: SPISY I–V.

Prevod František Novotný, Praha: OIKOYMENH 2003.

Recenzija.

Naši predniki so si v rajnci Avstroogrski pripovedovali šalo, v kateri se prepletata nostalgija po zakarpatski slovanski edinosti in cinični realizem. Na Dunaju se srečata Slovenec in Čeh. Ko ugotovita, od kod sta doma, Slovenec veselo vzklikne: »Ja brat, ti brat. *Sprechen Sie Deutsch?*«

Danes v podobnih situacijah končni tujejezični nagovor sicer postane

vsaj na videz bolj univerzalistični »dujuspikingliš« – toda šalo še vedno lahko razumemo. Slovanske kulture med seboj komunicirajo le prek posameznikov, ki se poglobijo v jezik druge sorodne narodne skupnosti, ne znamo pa izkoristiti jezikovne bližine in s tem možnosti trajne duhovne »perihoreze«, kreativnega kulturnega sopronicanja in dialoškega odzivanja. In tako malo bi bilo potrebno ... To je škoda marsikje v filozofiji in umetnosti, na poseben način pa v raziskovanju antične – in prav posebej Platonove – filozofije.

Platon sam je namreč v češki filozofski kulturi navzoč od časa renesančnega humanizma. Etično politični interes, povezan z navezavo na njegovo misel, zaznamuje češko refleksijo od Jana Komenskega prek Masaryka do fenomenologa Jana Patočka;¹ slednji je potem, ko so ga odpustili s Karlove univerze, leta 1972 v seriji privatnih predavanj tematiziral prav »Platona in Evropo« (znamenita knjiga je bila v samizdatu objavljena 1979, v francoskem prevodu leta 1983). V zadnjih letih se vrsta mlajših čeških filozofov in zgodovinarjev filozofije, šolanih na najboljših evropskih univerzah, intenzivno posveča platonskih študijem. Rezultati njihovega dela niso vidni le v številnih strokovnih razpravah, ampak tudi v organizaciji serije praških mednarodnih simpozijev o Platonu, ki se osredotočajo na posamezne dialoge in na katerih sodelujejo največji evropski poznavalci Atenčevega dela. Do zdaj so organizirali tri: prvega o »Državi« in »Zakonih«, drugega o »Fajdonu« in tretjega o »Protagoru«;² letos so v oktobru priredili – kakor se spodobi – velik simpozij o »Simpoziju«.

Predpostavka resnega ukvarjanja s

Platonom v vsaki kulturi je zanesljiv prevod – ali v idealnem primeru več prevodov. Čehi so bili do nedavnega v paradoksnem položaju; trdili so lahko, da ta prevod obstaja in ne obstaja. Celotnega Platona je namreč v vrsti zvezkov v glavnem pred drugo svetovno vojno³ in med njo prevedel izvrstni češki klasični filolog František Novotný (1881 – 1964),⁴ vendar komunistične oblasti desetletja niso dopustile ponatisa nekoč že izdanih del in s tem objave zbranih Platonovih spisov (izjemo, pomenljivo in zabavno, so naredile z objavo »Zakonov« v izdaji Akademije znanosti leta 1961). Zlasti v času po sovjetski invaziji leta 1968

³ Priv prevod – prevod »Sedmega pisma« – je objavil že leta 1907.

⁴ Prim. bibliografijo njegovih del na spletnem naslovu: http://dejiny.nln.cz/Zibr/NovotnyF_bibl.html. Iz nje je vidno, da je Novotný, učenec znamenitega Josefa Krala (1853–1917), že leta 1906 napisal disertacijo o Platonovih stikih z sirakuškim dvorom in tudi potem precej objavljaj o Platonu (in ne samo o Platonu: poglobljeno se ukvarjal tudi z latinsko slovaristiko in stilistiko), pri čemer so bila v ospredju njegovega zanimanja slogovna, slovnična in leksikalna, semasiološka in onomasiološka vprašanja; sam sem od njegovih spisov s koristjo bral in pri svojem prevajanju Platona upošteval dva latinsko napisana, izredno temeljita komentarja – komentar vseh Pisem (Platonis Epistulae commentariis illustratae, 1930) in ps. Platonovega Epinomisata (Platonis Epinomis commentariis illustrata, 1960) ter obsežno trilogijo o Platonovem življenju in delu (O Platónovi) z nadaljevanjem o recepciji Platonove filozofije, ki je v češčini izšlo leta 1970 (Druhý život; strokovni recenzent knjige je bil Jan Patočka; knjiga vsebuje tudi kratek biografski oris avtorja), leta 1977 pa tudi v angleškem prevodu (The posthumous Life of Plato).

¹ Prim. npr. M. Bednar in M. Vejrazka (izd): *Traditions and Present Problems of Czech Political Culture* (Czech Philosophical Studies 1), Bukarest/Washington 1994.

² *Acta simpozijev* so že izdana pod naslovi: *The Republic and the Laws of Plato. Proceedings of the first Symposium Platonicum Pragense*, izd. A. Havlíček/F.Karčík, Praga: OIKOYMENH 1998; *Plato's Phaedo. Proceedings of the second Symposium Platonicum Pragense*, izd. A. Havlíček/F.Karčík, Praga: OIKOYMENH 2001; *Plato's Protagoras. Proceedings of the third Symposium Platonicum Pragense*, izd. A. Havlíček/F.Karčík, Praga: OIKOYMENH 2003.

in izjemno drastičnih totalitarnih pritiskih v kulturnem življenju so se materialistični aparatščiki očitno precej bali »očeta idealizma« ...

Pred slabima dvema letoma je paradoks obstoječe neobstoječega prevoda po zaslugi praške založbe OIKOYMENH⁵ naposled odpravljen. Platonovi spisi so izšli v petih zvezkih, v zaporedju Burnetove oxfordske izdaje. Ker Novotnýjevi uvodi v prvotnih izdajah odsevajo stanje tedanje klasične filologije in njenih problemskih – danes v marsičem problematiziranih ali preprosto preseženih – zastavitev, so jih izdajatelji – med njimi naj izpostavim Filipa Karfíka, profesorja antične filozofije na Karlovi univerzi, ki je pred leti objavil temeljno študijo o Plotinovi metafiziki svobode⁶ in je tudi *spiritus agens* omenjenih simpozijev – preudarno izpustili, ohranili pa so Novotnýjeve opombe, ki se največkrat nanašajo na pojasnjevanje realij in jezikovnih problemov, včasih tudi tekstualnih negotovosti. Mestoma so izdajatelji opravili jezikovno redakcijo besedila, ponekod zaradi jezikovnih posodobitev, drugod pa tudi zaradi terminološkega enotenja temeljnih izrazov, npr. *areté* ali *philosophēin*, *epistēme* in *sophía*; popravili so pravopisne napake in izpolnili redke izpuste prvotnih natisov.

Moj informativni zapis seveda nima namena podati ovrednotenje prevoda, ki je lahko le delo domačih strokovnjakov ali boemistov, zato naj si dovolim zgolj opombo o osnovnem

vtisu, ki ga Novotnýjevo impresivno delo pusti radovednemu slovenskemu bralcu. Češki prevod tesno sledi grškemu besedilu, brez kakšne želje po svobodni poustvaritvi, kot lahko opazi tudi slovenski bralec, čigar češka jezikovna kompetenca – podobno kot recenzentova – *laisse à désirer*. Jasne, preproste sintaktične rešitve nam omogočajo vznemirljivo opazovanje besed, ki se nam zdijo čudne, a so nam vendar vsem razumljive. Omogočajo nam pogled na vstopanje grštva v slovanski svet z drugačnimi očmi – uzrtje novega odtenka grških izrazov in lastnega jezikovnega izvora. Posebno koristno je, da izdaja vključuje – podobno kot ameriški prevod različnih prevajalcev, ki ga je pred leti izdal J. M. Cooper – tudi prevode vseh apokrifnih, psevdepigrafskih spisov, ki so bili vključeni v *corpus Platonicum*.

Seveda se vsakemu prevodu poznajo leta; sami češki bralci včasih obžalujejo Novotnýjev preveč arhaizirajoč jezik in prehudo silo, ki se godi moderni češki sintaksi (tako npr. Jakub Jirsa v recenziji Neco konči, neco začina. Souborne vydani Platónových spisu), vendar je to le spodbuda za nove, svobodnejše pristope, ki sta jih že inavgurirala prevod »Dialogov o lepem« (Ion, Hipija Večji, Fajdros; prev. Jaroslav Šonkys) in »Države« (prev. Radislav Hošek). Za slovenskega bralca pa je ta pomanjkljivost bržkone prednost.

Vsekakor upam, da se bodo cenovno dostopni spisi starega Atenca v češki preobleki znašli še na kakšni slovenski knjižni polici in obogatili tako naše poznavanje grštva kot spoznanje jezikovnih možnosti slovanskih jezikov.

Gorazd Kocijančič

⁵ <http://www.oikoymenh.cz>; za slovenske filologe so zanimive zlasti njene dvojezične izdaje temeljnih besedil zahodnega izročila, od Klementa Aleksandrijskega do Petrarke.

⁶ Plótínova metafizika svobody, Praga: OIKOYMENH, 2002.